

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

*

Sümeyye Doğan* - Şahin Kesici**

Öz

Bu araştırmanın temel amacını üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi oluşturmaktadır. Bu araştırma survey modelinde olup araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenleri arasında ilişkisel tarama yapılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini 2013–2014 eğitim-öğretim yılında çeşitli illerdeki BİLSEM'lere devam etmekte olan ve WISC-R puanı 130 ve üzerinde olan 9, 10 ve 11. sınıflardaki 230'u kız, 132'si erkek toplam 362 üstün yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının ölçülmesi amacıyla Heckert vd. (2000) tarafından geliştirilen ve Kesici (2008) tarafından Türkçe 'ye uyarlaması yapılan, "Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği" (YPİDÖ) kullanılmıştır. Üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaç puan ortalamalarının incelenen değişkenler açısından farklılaşma durumlarını ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi ve farklılaşmanın kaynağını belirleyebilmek için Tukey testi kullanılmıştır. Sonuçlar, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli, Lise Öğrencileri, Psikolojik İhtiyaç

** Arş. Gör., Melikşah Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Kayseri,
E-Posta: sdogan@meliksah.edu.tr

**Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, PDR ABD, Konya, E-posta: sahinkesici@konya.edu.tr

Investigation of Gifted Student's Psychological Needs in Terms of Some Variables

*

Abstract

The main purpose of this research that investigating psychological needs of gifted students in terms of some variables. Survey method is used for this research. Participants of this research are selected students who attend Science and Art Center courses regularly and they have 130 and higher than 130 score from WISC-R test. The study was performed with 362 students in total (230 female and 132 male) who are studying in the term of 2013-2014 education year and 9,10 and 11 class in Science and Art Centers from different cities. To measure psychological needs of gifted students scale of New Psychological Needs Assessment Questionnaire (NNAQ) which is developed by Heckert(2000) and adapted into Turkish by Kesici (2008) is used. Independent sample t-test and one way ANOVAs is used for comparing differences means of scores of highly gifted students from NNAQ scale and to determine where differences come from Tukey test is applied. The results are discussed in the relevant literature.

Keywords: *Gifted students, High school students, psychological needs.*

Giriş

Üstün yetenekli öğrenciler; zihinsel, yaratıcı, sanatsal olarak ya da belirli özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre daha yüksek bir performans gösteren, liderlik kapasitesine sahip (Freeman, 2001), fiziksel, duygusal, sosyal, entelektüel veya insanlığın estetik yaşam kriterlerini artıracak potansiyele sahip bireyler olarak tanımlanmaktadır (Tannenbaum, 2003).

Üstün yetenekli öğrenciler, sahip oldukları özellikleri ve ihtiyaçları bakımından yaşıtlarından farklıdır (Horn, 2000). Dil gelişiminde yaşıtlarından ileri olma (Ataman, 2001), odaklanma ve uzun dikkat süresi (Nordby, 2004), yaratıcılık, eleştirel düşünce ve kuvvetli bir hafıza (Sak, 2010), asenkronize gelişim (Kanlı, 2011), yüksek ilgi düzeyi ve aktiflik (Sak ve Eristi, 2012), mükemmeliyetçilik ve idealist olma (Davaslğil, 2004), mantıklı olma, yüksek özgüven, ince mizah duygusu (Akarsu, 2001), olaylara karşı yoğun duyarlılık ve tepkisellik (Özbay ve Palancı, 2011) bu özelliklerden bazılarıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin bir çok olumlu karakteristik özelliklerinin yanısıra alanyazında hem içsel hem de dışsal çatışma yaşamalarına neden olabilecek ve öğrenme ortamlarını etkileyebilecek mükemmeliyetçilik (Chan, 2009; Davaslğil, 2004), düşük benlik algısı (Vialle, Heaven ve Ciarrochi, 2007), aşırı rekabetçilik (Tomlinson, 2008), kaygı ve kendini aşırı eleştirme (Berlin, 2009), kimlik karmaşası (Graham ve Anderson, 2008) ve sosyal izolasyon (Cross ve Frazier, 2010) gibi pekçok güçlüklerle karşılaştıkları da dikkati çekmektedir. Araştırmalar üstün yetenekli öğrencilerin normal gelişen çocuklara göre çok daha fazla psikolojik ve duyuşsal sorunlar yaşadıkları vurgulamaktadırlar (Neihart, Reis, Robinson ve Moon, 2002; Rimm, 2002; Bailey, 2007).

Toplumların gelişimi açısından büyük önem verilmesi gereken üstün yetenekli öğrencilerin, potansiyellerinin farkına varma, kişisel gelişim, bütünleşme ve üretken bir birey olabilmeleri için gelişim ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Bu gelişim ihtiyaçlarının en önemlisi birçok davranışın kaynağını oluşturan ya da davranışları şekillendiren psikolojik ihtiyaçlardır (Burger, 2006) . Üstün yetenekli öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları desteklendiğinde oluşması muhtemel olumsuz durum ve duygularla baş edilebilir, öğrenmeye yönelik

motivasyonu arttırabilir ve potansiyellerini tam olarak ortaya koymalarına yardımcı olunabilir.

İhtiyaçlarla ilgili en kapsamlı kuramı öne süren Maslow (2001), bireylerin ihtiyaçlarının hiyerarşik bir yapı sergilediğini ve bazı ihtiyaçların diğer ihtiyaçlara göre daha önemli olabileceğini ifade etmiştir. Glasser'a (1999) göre insanlar zorunlu fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları zaman, ihtiyaç hiyerarşilerinin bir devamı olan psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamak isterler. Birey ihtiyaçlarını önem ve baskınlık sırasına göre gidermeye çalışır. Gelişimsel ihtiyaçlar içinde psikolojik ihtiyaçlar olarak bilinen ilişki, başarı, özerklik ve başatlık, Heckert vd. (2000) tarafından sosyal ihtiyaçlar olarak tanımlanmıştır. Bu ihtiyaçlardan ilişki ihtiyacı, sosyal olarak etkileşimde bulunma arzusu ve diğerleri tarafından kabul edilme olarak tanımlanmaktadır (Adams, 1995; Heckert vd., 2000). Başarı ihtiyacı, daha fazla performans ile üstün olma olarak tanımlanır. Bireyin önceki performansını daha ileriye taşımak için üstün olma ve teşebbüste bulunma arzusunu ifade etmektedir (Heckert vd., 2000). Bireyin kişisel iradesiyle, kendi kendine kararlar alabilmeyi, kendi benlik duygusuyla hareket edebilmeyi istemesi durumuna ise özerklik ihtiyacı denilmektedir. Özerklik ihtiyacı, başkaları için değil, kendisi için bir şeyler yapmayı arzu etme olarak tanımlanmıştır. Başatlık ihtiyacı, güçlü olma ve diğerleri üzerinde etkin olma arzusu şeklinde ifade edilmektedir (Heckert vd., 2000).

Milgram'a (1991) göre üstün yetenekli öğrenciler normal öğrencilerle aynı gereksinimlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Fakat bu gereksinimler, onların sahip oldukları yeteneklerinden kaynaklı olarak farklılık gösterebilmektedir. Yani üstün yeteneğin derecesi ne kadar yüksek ve farklı ise o üstün yetenekli bireyin gereksinimleri de o derecede karmaşıklaşabilmektedir. Normal bireylerin bile her birinin kendine özgü psikolojik ihtiyaçları ve farklı doyumları varken; yaşlılarından ve diğer bireylerden birçok yönü ile farklı ve üstün özellik gösteren üstün yetenekli öğrencilerin temel olan psikolojik ihtiyaçlarının da yaşlılarından farklı olması beklenmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin gelişim alanlarının hızları arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan farklı psikolojik ihtiyaçları bulunmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerini sağlayabilmek, yeteneklerinin ve varolan kapasitelerinin tam anlamıyla ortaya çıkabilmesini sağlamak için temel psikolojik ihtiyaçlarının

belirlenmesinin ve karşılanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü temel psikolojik ihtiyaçların desteklenmesi bireylerin psikolojik yaşamlarını olumlu yönde destekleyen bir etmendir (Reeve ve Sickenius, 1994; Ntoumanis, Edmunds ve Duda, 2009; Deci ve Ryan, 2000). Üstün yetenekli öğrencilerin de diğer bireyler gibi temel psikolojik ihtiyaçları desteklendiğinde, potansiyel olarak oluşabilecek olumsuz duygularla daha etkili baş edilebilmelerine; iyilik halinin gelişmesine ve öğrenmeye yönelik motivasyonun oluşmasına katkı sağlanacaktır (Deci, Ryan ve Williams, 1996). Üstün yetenekli çocuklar özerklik, ilişkide olma ve yeterlik gibi temel psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı sürece, kişisel gelişim ve bütünleşme konusunda deneyim kazanabilmektedirler (Deci ve Ryan, 2000). Bu durumdan dolayı bu araştırmanın temel amacını üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi oluşturmaktadır. Yukarıda ifade edilen amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Üstün yetenekli lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Üstün yetenekli lise öğrencilerin baba eğitim durumuna göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Üstün yetenekli lise öğrencilerin anne eğitim durumuna göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Üstün yetenekli lise öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Üstün yetenekli lise öğrencilerin kardeş sayısı göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Üstün yetenekli lise öğrencilerin algıladıkları kişisel gelişimine destekçi olanların kimler olduğu durumuna göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Üstün yetenekli lise öğrencilerin algılanan akademik başarılarına göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Üstün yetenekli lise öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına göre, sahip oldukları psikolojik ihtiyaçlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma survey modelinde olup araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenleri arasında ilişkiyi tarama yapılmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının bazı değişkenlere göre farklılaşma durumunu ortaya koymak ve üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla veriler toplanmıştır.

Araştırma Grubu

Bu araştırma 2013-2014 eğitim öğretim döneminde Kayseri, Konya, Kırşehir, Malatya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat il merkezinde bulunan BİLSEM'lere devam etmekte olan 9-10-11. sınıflarda öğrenim görmekte olan üstün yetenekli öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubu 230 kız (%63.54) ve 132 erkek (%36.46) olmak üzere toplam 362 öğrenciden oluşmaktadır. Yine bu öğrencilerin 152'si (%42.43) 9. sınıf, 122'si (%33,27) 10. Sınıf ve 88'i (%24,30) 11. sınıf öğrencisidir.

Üstün yetenekli lise öğrencilerinin babalarının 60'ı (16.57) ilkököl, 32'si (7.73) ortaokul, 74'ü (20.44) lise ve 200'ü lisans (55.24) mezunu iken annelerinin 150'si (41.43) ilkököl, 44'ü (12.15) ortaokul, 72'si (19.88) lise ve 96'sın lisans (26.51) mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği (YPİDÖ): Üstün yetenekli lise öğrencilerin başarı, ilişki, özerklik, ve başatlıkla ilgili psikolojik ihtiyaçlarını belirleyebilmek amacıyla, Heckert vd. (2000) tarafından geliştirilen ve Kesici (2008) tarafından Türkçe 'ye uyarlaması yapılan, "Yeni İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği" (YPİDÖ) kullanılmıştır. Ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır. Başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt boyutlarının her biri 5'er maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi derecelendirmeyle düzenlenmiştir. YPİDÖ'nün özgün formu ile Türkçe formu arasındaki eşdeğerliğinin saptanabilmesi için önce İngilizce daha sonra da Türkçe ölçek, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bö-

lümü İngilizce Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 60 kişilik öğrenci grubuna iki hafta arayla uygulanmıştır. Uygulama verilerinin her bir madde için Pearson Korelasyon katsayısına bakılmıştır. YPİDÖ'nün İngilizce formu ile YPİDÖ'nün Türkçe formlarından elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı bir korelasyon ($r = .84, p < .01$) olduğu görülmüş ve ölçek eşdeğer kabul edilmiştir (Kesici, 2008). Ölçekte yer alan maddeler öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları ile ilgilidir. Örnek olarak "insanlarla konuşmak için çok zaman harcarım" maddesi ile "grup liderliğinde aktif rol almaya çabalarım." maddesi verilebilir (Kesici, 2008).

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı, sınıf, akademik başarı, algılanan kişisel gelişim destekçisi, sosyo ekonomik düzey gibi değişkenleri içeren bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Uygulamalar 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kayseri, Konya, Kırşehir, Malatya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat il merkezindeki BİLSEM'lere devam etmekte olan 9, 10 ve 11. sınıflarda eğitim gören üstün yetenekli öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen 375 veriden 13 tanesi eksik cevaplardan dolayı araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Geçerli olan 362 veri bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlar puan ortalamalarının cinsiyet ve algılanan akademik başarı açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Psikolojik ihtiyaçlar puan ortalamalarının baba eğitim, anne eğitim, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, algıladıkları kişisel gelişimine destekçi olanların kimler olduğu ve sosyo-ekonomik düzey açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F Testi) kullanılmış, farklılaşmanın kaynağını belirleyebilmek için Tukey testi uygulanmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular araştırmada cevap aranan soru sırasına göre aşağıda verilmiştir

1.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır.

Tablo-1:Üstün Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin T-Testi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Başarı	Kız	230	20,25	3,088	1,982*	,003
	Erkek	132	19,42	4,241		
İlişki	Kız	230	14,99	3,313	-,239	,811
	Erkek	132	15,08	3,083		
Özerklik	Kız	230	18,70	3,270	-1,138*	,001
	Erkek	132	19,83	2,853		
Başatlık	Kız	230	15,01	2,989	-,779*	,019
	Erkek	132	15,79	3,039		

* p< .05

Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre yeni psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlara ilişkin t-testi sonuçlarına göre; “başarı”, “özerklik” ve “başatlık” alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir (p< .05). Bu bulgular üstün yetenekli kız öğrencilerin başarı ihtiyaçlarının, üstün yetenekli erkek öğrencilerin başarı ihtiyaçlarına göre ve üstün yetenekli erkek öğrencilerin özerklik ve başatlık ihtiyaçlarının üstün yetenekli kız öğrencilerin özerklik ve başatlık ihtiyaçlarından göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.(Tablo-1).

2.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n , \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo-2: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına Göre YPİÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n , \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaç	Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	İlkokul	60	19,30	3,264
	Ortaokul	32	19,36	4,262
	Lise	70	20,76	2,744
	Lisans	200	19,93	3,782
İlişki	İlkokul	60	14,77	3,567
	Ortaokul	32	15,14	2,635
	Lise	70	15,03	2,909
	Lisans	200	15,08	3,324
Özerklik	İlkokul	60	20,13	2,340
	Ortaokul	32	19,21	2,780
	Lise	70	18,65	3,458
	Lisans	200	18,96	3,276
Başatlık	İlkokul	60	15,63	2,292
	Ortaokul	32	15,00	2,404
	Lise	70	15,30	2,978
	Lisans	200	15,23	3,312

Üstün yetenekli öğrencilere YPİÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo-3:Üstün Yetenekli Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	83,478	3	27,826	2,207	,087
	Grup İçi	4514,525	358	12,610		
	Toplam	4598,003	361			
İlişki	Gruplar Arası	4,995	3	1,665	,159	,924
	Grup İçi	3754,828	358	10,488		
	Toplam	3759,823	361			
Özerklik	Gruplar Arası	83,388	3	27,796	2,811*	,039
	Grup İçi	3540,192	358	9,889		
	Toplam	3623,580	361			
Başatlık	Gruplar Arası	10,149	3	3,383	,367	,777
	Grup İçi	3296,813	358	9,209		
	Toplam	3306,961	361			

* p< .05

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre (Tablo-3); yalnızca özerklik ihtiyacı alt boyutunda anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir (F=2,811, p<.05). Özerklik alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonucuna göre babası ilköğretim mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeyleri, babası lise mezunu ve lisans mezunu olanlarıkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır.

3.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n , \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo-4: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına Göre YPİÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n , \bar{X} ve Ss değerleri

Psikolojik İhtiyaç	Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	İlkokul	150	19,59	3,987
	Ortaokul	44	19,95	3,524
	Lise	72	20,39	4,009
	Lisans	98	19,70	3,820
İlişki	İlkokul	150	14,61	3,700
	Ortaokul	44	15,77	3,284
	Lise	72	15,08	2,390
	Lisans	98	15,22	3,521
Özerklik	İlkokul	150	19,11	3,706
	Ortaokul	44	18,68	2,979
	Lise	72	18,50	3,369
	Lisans	98	19,38	3,433
Başatlık	İlkokul	150	15,45	3,040
	Ortaokul	44	15,14	3,373
	Lise	72	15,33	3,390
	Lisans	98	14,76	3,272

Üstün yetenekli öğrencilerin YPİDÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre (Tablo-5); yalnızca ilişki ihtiyacı alt boyutunda anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir (F=2,732, p<.05). Özerklik alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonucuna göre annesi ortaokul mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyacı düzeylerinin annesi lisans mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyacı düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo-5: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	37,143	4	9,286	,623	,646
	Grup İçi	5352,294	359	14,909		
	Toplam	5389,437	363			
İlişki	Gruplar Arası	124,314	4	31,079	2,732*	,029
	Grup İçi	4084,356	359	11,377		
	Toplam	4208,670	363			
Özerklik	Gruplar Arası	37,495	4	9,374	,780	,539
	Grup İçi	4312,494	359	12,013		
	Toplam	4349,989	363			
Başatlık	Gruplar Arası	29,154	4	7,289	,699	,593
	Grup İçi	3742,977	359	10,426		
	Toplam	3772,132	363			

* p< .05

4.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo-1: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar	Sınıf	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	9	152	20,13	3,755
	10	122	20,21	3,102
	11	88	19,26	3,789
İlişki	9	152	14,59	3,235
	10	122	15,54	3,168
	11	88	15,05	3,223
Özerklik	9	152	19,53	3,166
	10	122	19,03	2,909
	11	88	18,50	3,434
Başatlık	9	152	15,66	3,116
	10	122	14,87	3,209
	11	88	15,25	2,520

Üstün yetenekli öğrencilere YPIÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo-2: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	55,187	2	27,593	2,181	,114
	Grup İçi	4542,816	359	12,654		
	Toplam	4598,003	361			
İlişki	Gruplar Arası	60,999	2	30,500	2,960*	,043
	Grup İçi	3698,824	359	10,303		
	Toplam	3759,823	361			
Özerklik	Gruplar Arası	59,817	2	29,908	3,013*	,050
	Grup İçi	3563,764	359	9,927		
	Toplam	3623,580	361			
Başatlık	Gruplar Arası	42,349	2	21,175	2,329	,099
	Grup İçi	3264,612	359	9,094		
	Toplam	3306,961	361			

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre; ilişki ($F=2,960$, $p<.05$) ve özerklik ($F=3,013$, $p<.05$) ihtiyacı alt boyutunda anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. İlişki ve özerklik ihtiyacı alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonucuna göre 9.sınıfta olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinin 11.sınıfta olan üstün yetenekli özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 10.sınıf düzeyinde olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeylerinin 9.sınıfta olan üstün yetenekli ilişki ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n , X ve S_s değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo-3: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre YPİÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n, \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	0	33	18,55	3,839
	1	140	19,72	3,872
	2	135	20,37	3,278
	3 ve üzeri	40	20,10	3,327
İlişki	0	33	12,73	4,049
	1	140	15,36	3,210
	2	135	15,10	3,156
	3 ve üzeri	40	15,30	2,937
Özerklik	0	33	19,45	1,711
	1	140	18,91	3,541
	2	135	18,89	2,941
	3 ve üzeri	40	19,65	2,940
Başatlık	0	33	14,64	3,499
	1	140	15,29	2,890
	2	135	15,16	3,242
	3 ve üzeri	40	16,05	2,449

Üstün yetenekli öğrencilere YPİÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo-4: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Psikolojik İhtiyaç Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	79,357	4	19,839	1,567	,182
	Grup İçi	4518,646	357	12,657		
	Toplam	4598,003	361			
İlişki	Gruplar Arası	159,402	4	39,851	3,951*	,004
	Grup İçi	3600,421	357	10,085		
	Toplam	3759,823	361			
Özerklik	Gruplar Arası	92,950	4	23,238	2,350*	,044
	Grup İçi	3530,630	357	9,890		
	Toplam	3623,580	361			
Başatlık	Gruplar Arası	35,916	4	8,979	,980	,418
	Grup İçi	3271,046	357	9,163		
	Toplam	3306,961	361			

* p<.05

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre ölçeğin ilişki ihtiyacı (F=3,951, p<.05) ve özerklik ihtiyacı (F=2,350, p<.05) alt boyutlarında anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. İlişki ve özerklik ihtiyacı alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonuçlarına göre 1 kardeşi olan, 2 kardeşi olan ve 3 kardeşi olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeylerinin kardeşi olmayan üstün yetenekli öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 4 ve üzeri kardeşi olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinin kardeşi olmayanlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

6.Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Algıladıkları Kişisel Gelişimlerine Destekçi Olan Kişilerin Kimler Olduğu Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin algıladıkları kişisel gelişimlerine destekçi olanların kimler olduğunu belirlemek

amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n, X ve Ss değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo-10: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Algıladıkları Kişisel Gelişimine Destekçi Olanların Kimler Olduğu Durumuna Göre YPİÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n, \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaç	Algılanan K.G. Desteği	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	Abim-Ablam	34	20,24	2,618
	Annem	82	20,61	3,355
	Babam	32	19,69	2,934
	Hem annem hem babam	172	19,62	3,986
	Öğretmenlerim	42	19,95	3,193
İlişki	Abim-Ablam	34	14,35	3,034
	Annem	82	14,88	3,372
	Babam	32	15,06	3,975
	Hem annem hem babam	172	15,55	2,913
	Öğretmenlerim	42	13,67	3,325
Özerklik	Abim-Ablam	34	19,41	3,115
	Annem	82	19,17	3,362
	Babam	32	18,75	2,314
	Hem annem hem babam	172	18,95	3,329
	Öğretmenlerim	42	19,67	2,711
Başatlık	Abim-Ablam	34	15,65	2,740
	Annem	82	14,93	3,018
	Babam	32	15,06	3,398
	Hem annem hem babam	172	15,22	2,863
	Öğretmenlerim	42	16,19	3,529

Üstün yetenekli öğrencilere YPİÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo-5: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Algıladıkları Kişisel Gelişimine Destekçi Olanların Kimler Olduğu Durumuna Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç Varyansın Kaynağı		KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	59,157	4	14,789	1,163	,327
	Grup İçi	4538,846	357	12,714		
	Toplam	4598,003	361			
İlişki	Gruplar Arası	141,442	4	35,360	3,489*	,008
	Grup İçi	3618,381	357	10,136		
	Toplam	3759,823	361			
Özerklik	Gruplar Arası	24,774	4	6,193	,614	,653
	Grup İçi	3598,806	357	10,081		
	Toplam	3623,580	361			
Başatlık	Gruplar Arası	51,680	4	12,920	1,417	,228
	Grup İçi	3255,282	357	9,118		
	Toplam	3306,961	361			

* $p < .05$

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin algıladıkları kişisel gelişimine destekçi olanların kimler olduğu durumuna göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre ölçeğin yalnızca ilişki ihtiyacı ($F=3,489$, $p<.05$) alt boyutunda anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. İlişki ihtiyacı alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonuçlarına göre algıladığı kişisel gelişim desteğini hem annesinden hem babasından aldığını belirten üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeyleri öğretmeninden aldığını belirten üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır.

7. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Algılanan Akademik Başarıya Göre Farklılaşma Durumuna Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin algılanan akademik başarıya göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n , \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo-12: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Algılanan Akademik Başarıya Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n , \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaç	Algılanan Akademik Başarı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Başarı	Yüksek	40	20,25	3,152	,568	,311
	Orta	322	19,91	3,620		
İlişki	Yüksek	40	15,60	3,671	1,202	,249
	Orta	322	14,95	3,167		
Özerklik	Yüksek	40	20,55	2,320	3,964*	,015
	Orta	322	18,93	3,216		
Başatlık	Yüksek	40	15,90	2,881	1,347	,450
	Orta	322	15,22	3,040		

* $p < .05$

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin algılanan akademik başarıya göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre ölçeğin yalnızca özerklik ihtiyacı alt boyutunda anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. İki grubun puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=3.964$, $p<0.05$) iki grubun puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, akademik başarı seviyesi yüksek olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacının akademik başarı seviyesi orta olan üstün yetenekli öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.

8. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Ait Betimsel Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşma p durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Gruplara ilişkin n, \bar{X} ve Ss değerleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo-6: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine (SED) Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin n, \bar{X} , Ss Değerleri

Psikolojik İhtiyaçlar	Sınıf	N	\bar{X}	Std. Sapma
Başarı	Alt SED	122	19,62	3,427
	Orta SED	206	20,33	3,632
	Üst SED	34	18,76	3,403
İlişki	Alt SED	122	14,82	3,260
	Orta SED	206	15,19	3,164
	Üst SED	34	14,71	3,512
Özerklik	Alt SED	122	18,97	3,064
	Orta SED	206	18,83	3,121
	Üst SED	34	21,29	3,070
Başatlık	Alt SED	122	14,97	2,285
	Orta SED	206	15,51	3,455
	Üst SED	34	15,12	2,483

Üstün yetenekli öğrencilere YPIÖ alt boyutlarına ilişkin aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo-7: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo Ekonomik Düzeylerine Göre YPIÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Psikolojik İhtiyaç	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p
Başarı	Gruplar Arası	91,341	2	45,671	3,638*	,027
	Grup İçi	4506,662	359	12,553		
	Toplam	4598,003	361			
İlişki	Gruplar Arası	14,499	2	7,249	,695	,500
	Grup İçi	3745,325	359	10,433		
	Toplam	3759,823	361			
Özerklik	Gruplar Arası	180,264	2	90,132	9,397*	,000
	Grup İçi	3443,316	359	9,591		
	Toplam	3623,580	361			
Başatlık	Gruplar Arası	24,107	2	12,053	1,318	,269
	Grup İçi	3282,855	359	9,144		
	Toplam	3306,961	361			

* p<.05

Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaç düzeylerinin sosyo-ekonomik düzeylerine farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (F testi) sonuçlarına göre ölçeğin başarı (F=3,638, p<.05) ve özerklik (F=9,397, p<.05) ihtiyacı alt boyutlarında anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Başarı ve özerklik ihtiyacı alt boyutunda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu test sonuçlarına göre üst-sosyo-ekonomik düzeyden gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacı düzeyleri alt-sosyo-ekonomik düzeyden ve orta-sosyo-ekonomik düzeyden gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacı düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tartışma ve Yorum

Bu çalışmanı temel amacını üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi oluşturmaktadır. Üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları; cinsiyet, baba eğitim, anne eğitim, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, algıladıkları kişisel gelişimine destekçi olanların kimler olduğu, algılanan akademik başarı ve

sosyo-ekonomik düzey değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın ilk alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği denenceye ait bulgulara göre üstün yetenekli lise öğrencilerinin başarı, özerklik ve başatlık ihtiyacı alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu araştırma ilgili literatürde üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını inceleyen ilk araştırma olduğu bu araştırmanın sonuçlarıyla doğrudan karşılaştırma olanağı yoktur. Doğrudan karşılaştırma olanağı bulunmasa da üstün yetenekli olmayan öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları ile ilgili yapılan araştırma sonuçları ile araştırmanın bu denencesinde benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yücel (1995), tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin başatlık ihtiyacının kız öğrencilerden daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Yine Kuzgun (1984)'un yaptığı üstün yetenekli olmayan öğrencilerle ilgili araştırmada başatlık ihtiyacının erkeklerde daha fazla olduğunu bulmuştur. Bu bulgular araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Öte yandan, Çelikkaleli ve Gündoğdu (2005) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada kız öğrencilerin özerklik ihtiyacını erkek öğrencilere oranla daha fazla algıladıklarını bulmuşlardır. Toplulukçu kültürlerde baskın, atılgan, bağımsız, güçlü kişilik gibi rollerin daha çok erkekler için atfedilmesi (Özkan ve Lajunen, 2005) ve erkeklerin kendilerini atletik, akademik ve iş alanlarında daha yeterli algılamaları (Şahin ve Güvenç, 1996), başatlık ve özerklik ihtiyaçlarının erkeklerde daha yüksek olmasında bir etmen olarak düşünülebilir. Buna ek olarak, bu durum Türkiye’de kızların erkeklerle göre daha kapalı ortamda yetişmelerine ve toplumun kızlara yönelik baskıcı yaklaşımının bir sonucu şeklinde yorumlanabilir. Bu etkinin üstün yetenekli öğrencileri de benzer şekilde etkilediği araştırmanın bulguları tarafından desteklenmektedir. Bu bulgu, Türk toplumunda kız ve erkek ergenlere tanınan imkânlar ve rollerin farklılık gösterdiği ve kız çocuklarına erkek çocuklarına kıyasla daha az düzeyde özerklik, başatlık olanakları sunulduğunu bu durumun üstün yetenekli öğrenciler açısından da farklılaşmadığını göstermektedir.

Başarı ihtiyacı yönünden kız ve erkek üstün yetenekli lise öğrencileri arasındaki anlamlı farklılığın kızların lehine olduğu bulunmuştur. Bu da

üstün yetenekli kızların, erkek öğrencilere göre daha fazla başarı ihtiyacını algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç, üstün yetenekli olmayan öğrenciler üzerinde yapılan cinsiyet değişkenine ilişkin araştırma sonuçları (Çelikkaleli, Gökçakan, Çapri, 2005) tarafından desteklenmektedir. Bu durum, kız öğrencilerin erkeklere göre daha çok “Başarı” ihtiyacı içerisinde olmalarının toplumsal, sosyal, kültürel ve dinsel faktörler açısından açıklanabilir. Kız öğrencilerin yaşadığımız toplum tarafından sürekli olarak ikinci planda tutulması, erkeklerin başarılarının abartıldığı ve/veya başarının sürekli erkeklerden beklenmesi bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak dünyadaki hızlı gelişme/değişme, toplumun her katmanında etkisini göstermekte ve kızların da üretken bir birey olarak yaşama katılmasını zorunlu hale getirmektedir. Sürekli olarak bu ihtiyacı ikinci planda tutulan ve böylece doyurulması için fırsat tanınmayan kızların erkeklere oranla bu ihtiyacı daha çok hissetmeleri –bir ihtiyaç doyurulmadan diğer ihtiyaçlara sıra gelmeyeceğinin savunulması gerçeğinden dolayı- doğal hale gelmektedir (Çelikkaleli, Gökçakan, Çapri, 2005).

Araştırmanın ikinci alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının baba eğitim durumlarına göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede babası ilkökul mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinin babası lise ve üniversite mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulguları üstün yetenekli olmayan öğrenciler üzerinde yapılan önceki araştırma sonuçlarının bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Çelikkaleli, Gökçakan, Çapri, 2005; Çelikkaleli ve Gündoğdu, 2005). Çelikkaleli ve Gündoğdu (2005)’nin “anne-baba eğitim düzeyine göre psikolojik ihtiyaçların farklılaştığı” ve Kuzgun (1987)’un “sosyoekonomik duruma göre psikolojik ihtiyaçların farklılaştığı, ebeveyn eğitim düzeyi sosyoekonomik statünün bir göstergesi olarak ele alınırsa,” bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bu bulgu baba eğitim düzeyinin artması sonucunda çocukların üzerindeki otoriter ebeveyn tutumunun azaldığı söylenebilir. Demokratik tutumun çocuklarda, gelişmiş güven duygusu, bağımsızlık, fikirlerini serbestçe söyleyebilme, girişimcilik, sorumluluk alabilme, olgunluk, arkadaş canlısı olma, yüksekokul başarısı, sosyal yönden uyum-

luluk, kendini geliştirme ve yaratıcı fikirler üretebilme gibi olumlu sonuçlara yol açtığı belirlenmiştir (Kuzgun, 1991).

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının anne eğitim durumlarına göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede annesi ortaokul mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin, ilişki ihtiyaç düzeylerinin annesi lisans mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Yılmaz (2007) bir annenin çocuğu ile birlikte geçirdiği zamanın miktarının değil, niteliğinin önemli olduğunu belirtmektedir. Her çocuğun olduğu gibi üstün yetenekli çocukların da eğitim ve gelişimi üzerinde anne babaların önemli bir işlevi bulunmaktadır. Anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça anne ve babaların çocukla geçirdiği nitelikli zaman miktarının artmaktadır (Tomul, 2008) . Bu etmen de çocukların ilişki ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir işlev görmektedir. Üstün yetenekli çocukların kişiler arası doyurucu ve kaliteli arkadaşlık ilişkilerini kurabilmelerinde en önemli faktör ailenin sıcak, destekleyici bir ortam oluşturmasına bağlıdır (Olszewski-Kubilius, Lee ve Thomson, 2014). Bu da üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyacını doyumalarına yardımcı olmaktadır. Bu bulguyu doğrudan karşılaştırma imkanı olan araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Ancak Bayraktar (2011)'ın 12-17 yaş grubundaki üstün yetenekli olmayan güreş öğrencileriyle yaptığı çalışmada anne öğrenim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin; ilkökul, lise ve üniversite olan öğrencilere kıyasla ilişki psikolojik ihtiyacının daha yüksek olduğu bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Özellikle yaşlarından farklı özellikleri olan üstün yetenekli çocuklara sahip anne babaların çocuklarının eğitimi ve olası sorunları önlemek için daha fazla bilince ve eğitime gereksinim duymaktadırlar (Davaslıgil, 2000). Bu farklılık anne eğitim seviyesi arttıkça üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeyinin daha iyi karşılanabildiği olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının sınıf düzeylerine göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede 9.sınıf üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeyleri 11.sınıf üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulguları üstün yetenekli olmayan öğrenciler üzerinde

yapılan önceki araştırma sonuçlarının bulgularına benzemektedir. Yiğit (2012)'in yabancı uyruklu öğrencilerle yaptığı çalışmada 17-18 yaşındaki öğrencilerin özerklik ihtiyacı diğer gruplara göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ergenliğin sonu ve yetişkinliğin başlangıcı sayılabilecek 17-18'li yaşlardan itibaren ileriki yaşlara nazaran özerklik ihtiyacının daha fazla hissedilmesi, bireylerin ergenlikte arayışlar içerisinde olduğu ve özerkliğine daha düşkün olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmadaki öğrenciler de 14-17 yaş aralığındadır. Bu yaş grubu orta ergenlik dönemi olarak adlandırılır. Bu dönem kişilik ve bağımsızlık dönemi olarak kabul edilmektedir (Çuhadaroğlu, 2000). Curtis (1992) orta ergenlik döneminde bağımsızlık çabalarının yoğunlaştığını ve ergenlerin özerklik ihtiyaçlarının arttığını belirtmiştir. Bunun yanında günümüz gençlerinin kendileri ve çevreleri ile ilgili önceki kuşaklardan daha fazla sorumlulukla karşı karşıya oldukları (Steinberg, 1999), bu durumda özerklik gelişimleri ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Haworth ve Conrad, 1995). Bu durumun üstün yetenekli öğrenciler için de geçerli olabileceği ve özerklik ihtiyaçlarının diğer sınıf düzeylerinden farklılaşmasının nedeni olarak düşünülebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçlarının farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede 9.sınıftaki üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeyleri 11.sınıftakilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. İlişki ihtiyacının daha önemli olduğu ergenliğin ilk yıllarına rast gelen 9. sınıftaki üstün yetenekli öğrencilerde arkadaş ilişkileri, grup içi ilişkiler çok önemlidir. Bu dönemde genç kişilik gelişimini anne-babanın gözünden değil akranlarının gözünden oluşturmaya çalışmaktadır. Anne baba dışlanırken akran ilişkileri önemli hale gelmektedir (Povlowski ve Hamilton, 2008). 11.sınıftaki yani geç ergenlik döneminde bulunan gençler kişiliklerini büyük oranda geliştirdikleri, bireysel kontrol duygusu oluşturdukları ve akranlarının kendi üzerlerindeki etkisinin azaldığı gözlenmektedir (Povlowski ve Hamilton, 2008). Bu bulgu üstün yetenekli 9. sınıf öğrencilerinin ilişki ihtiyaçlarının üstün yetenekli 11.sınıf öğrencilerinin ilişki ihtiyaçlarından daha yüksek çıkması gelişim psikolojinin bulguları tarafından desteklenmektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının kardeş sayısına göre farklılaşma düzeyle-

rinin incelendiği denencede kardeşi olan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeyleri hiç kardeşi olmayan (tek çocuk) üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada kardeş sayısı arttıkça ilişki ihtiyacının da arttığı görülmektedir. Literatürde bu konu ile ilgili doğrudan karşılaştırma yapılabilecek bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Balcı ve Yılmaz (2004) yaptığı çalışmada, ailede çocuk sayısı arttıkça ebeveynin daha koruyucu ve kollayıcı tutum sergilediğini belirtmektedir. Koruyucu kollayıcı tutuma sahip anne ve babaların çocuklarında ise içe kapanıklık durumu daha fazla gözlenmektedir (Tabak 2007). Tek çocuk sahibi anne babalar çocuklarıyla daha fazla ilgilendikleri, evde daha kaliteli vakit geçirdikleri, başka çocukları olmadığı için tüm zamanlarını çocuklarına aktardığı düşünülmektedir. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça çocuklara harcanan zamanın, gösterilen sabrın ve özenin, verilen desteğin daha fazla sayıda çocuk tarafından paylaşılmaktadır (Şencan, 2009). Bu durum ilgi ve öğrenme düzeyleri yüksek olan üstün yetenekli çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu bulgu üstün yetenekli öğrencilerde kardeş sayısının arttıkça ilişki ihtiyacının artmasını açıklamaktadır.

Araştırmanın aynı alt probleminin özerklik ihtiyacı alt boyutunda dört ve üzeri kardeşi olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinin kardeşi olmayan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Ergenlik döneminde özerklik-bağımsızlık elde etmek ergenin temel gelişim görevlerindedir (Hortaçsu, 2003). Bu çalışmadaki üstün yetenekli öğrenciler de ergenlik döneminde dir. Ergen özerklik duygusunu elde etmek için öncelikle aile ile çatışma yaşar. Kardeş sayısı fazla olan ailelerde ailenin kontrolü sağlamak için uyguladığı baskıcı ve otoriter tutum daha yoğun olmakta (Bossard ve Boll, 1956) bu durum da ergenlerin ana-babaları ile daha fazla çatışmalarına sebep olabilmektedir. Kardeşi olmayan üstün yetenekli öğrencilerde anne-baba ilgi ve desteği tek bireyüstüne odaklanmaktadır. Anne-babanın desteği, ilgisi, çocukların duygu ve düşüncelerini açığa vurmasına olanak sağlaması özerklik ihtiyacının karşılanmasına yardım etmektedir (Steinberg ve Silk, 2002). Ailedeki çocuk sayısı arttıkça çocuklara harcanan zamanın, gösterilen sabrın ve özenin, verilen desteğin daha fazla sayıda çocuk tarafından paylaşılmaktadır (Şencan, 2009). Üstün yetenekli olan öğrencilerin gelişimsel ve psikolojik özel-

likleri göz önünde bulundurulduğunda aileden daha fazla desteğe ihtiyaç duyacakları aşikardır. Kardeş sayısının çok olması ise çocuklara ayrılan ilgi ve zamanın düşmesine bunun da ailenin çocukları kontrol edebilmek için daha otoriter davranmasına neden olabileceğinden (Bossard ve Boll, 1956) dolayı kardeş sayısı fazla olan üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacını daha yüksek algılamasının nedeni şeklinde düşünülebilir.

Araştırmanın altıncı alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının kişisel gelişimine destekçi olanların kimler olduğu durumuna göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede kişisel gelişim desteğini anne-babasından alan üstün yetenekli öğrencilerin ilişki ihtiyaç düzeyleri, öğretmenlerinden alanlara oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde bu konu ile ilgili doğrudan karşılaştırma yapılabilecek bir araştırma bulunamamıştır. Stuart ve Beste (2008) üstün yetenekli çocukların yapıları gereği sezgisel ve hassas oldukları için başkaları ile iletişim kurmakta çok zorlandıklarını ileri sürmektedirler. BİLSEM öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerle ilgili daha fazla eğitim ve bilgiye sahip olmalarından dolayı onların gelişimlerine karşı daha duyarlı oldukları için üstün yetenekli öğrenciler kendi kişisel gelişimlerine en fazla desteği öğretmenlerinden aldıklarını belirtmektedirler. Davaslıgil (2000) ise üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların normal gelişme gösteren çocukların ailelerine oranla daha fazla eğitime gereksinim duyduklarını ve daha fazla zorlandıklarını belirtmektedir. Bu da üstün yetenekli çocukların ailelerinin özerlikle ilişki ihtiyaçlarını karşılamada BİLSEM öğretmenlerine göre daha geride oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca zamanının büyük bölümünü okulda geçirmeleri öğretmeni önemli bir unsur kılmaktadır (Akyol ve Salı, 2013).

Araştırmanın yedinci alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının algılanan akademik başarı durumuna göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede üstün yetenekli öğrencilerin başarı, ilişki ve başatlık ihtiyacı boyutlarında anlamlı bir farklılaşma bulunamazken, özerklik ihtiyacı alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarıları orta ve yüksek olarak çıkmıştır. Diğer boyutlarda bir farklılaşma çıkmazken özerklik alt boyutunda orta düzey akademik başarı

lehine anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur. Dolaylı olarak karşılaştırabileceğimiz normal gelişim gösteren çocuklarla ilgili yapılan araştırmalarda akademik başarısı yüksek çocuklar daha özerk bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur (Kahriman,2005).Yüksek düzeyde akademik başarıya sahip üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacının daha düşük çıkması akademik başarının artmasının özerkliği olumlu olarak desteklemesinden kaynaklanabilir. Keskin ve Yapıcı (2008) normal gelişen öğrencilerin öğretmenleriyle yaptığı bir çalışmada başarılı öğrenciler öğretmenleri tarafından daha özerk, daha dışa dönük ve düşünme, duyumsama, yargılama açısından daha başarılı olarak tanımlamıştır (Keskin ve Yapıcı, 2008). Ayrıca üstün yetenekli olan öğrencilerin normal gelişen çocuklara oranla içsel motivasyonlarının daha fazla olduğu (Gottfried, Fleming ve Gottfried, 2001; Vallerand, Gagne, Senecal ve Pelletier, 1994) bulunmuştur. İçsel motivasyonun da öğrencilerin özerk davranabilmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bulgular araştırma sonucunu dolaylı olarak desteklemektedir. Orta seviyede akademik başarıya sahip üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacının daha yüksek olması bu öğrencilerin ders başarısını önemli bir etmen olarak görmesi ve ders başarısı ile onaylanma ve beğenilme ihtiyacını gidermeye çalışması olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan üstün yetenekli lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının SED'e göre farklılaşma düzeylerinin incelendiği denencede orta SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin başarı ihtiyacı düzeylerinin, üst SED'den gelenlere oranla başarı ihtiyaç düzeyleri anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Üst SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaçları alt ve orta SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bu bulguları doğrudan karşılaştırabilecek bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak Kuzgun (1987) değişik SED'den gelen lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarındaki farklılaşmayı incelediği araştırmasında öğrencilerin başarı ihtiyacı düzeyinde farklılaşma gözlemezken bu çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin başarı ihtiyacında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılık üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel özelliklerinden kaynaklanabileceği şeklinde açıklanabilir. Normal gelişen öğrencilerde üst SED'den gelen öğrenciler düşük SED'den gelenlere göre, kendilerine daha fazla

güvenmekte, öz saygıları daha fazla gelişmekte ve üst düzey yeteneğe sahip öğrenci gruplarında bulunma şansları daha fazla olmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 1998). Ayrıca yurtdışında yapılan bir araştırmada başarı ihtiyacının karşılanmasında SED'in önemli bir faktör olduğu ileri sürülmektedir (Sewell ve diğerleri, 1957; Aktaran: Kuzgun, 1995). Bu durum orta seviyede SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin başarı ihtiyaç düzeyinin üst SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin başarı ihtiyacından yüksek çıkmasının sebebi olabilir.

Araştırmanın bu alt probleminin diğer bir sonucu da üst SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeyleri, alt SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğudur. Araştırma sonucunu doğrudan karşılaştırılabileceğimiz bir araştırmaya literatürde rastlanılmamıştır. Ancak Kuzgun (1987)'un yaptığı değişik SED'den lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarındaki farklılaşmayı incelediği araştırmasında alt ve orta SED'den gelen öğrencilerin özerklik ihtiyacı üst SED'den gelen öğrencilerin özerklik ihtiyacından daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırmada tam tersi bir sonucun çıkmasının üstün yeteneklilerin özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Üst SED'den gelen ailelerin hem ekonomik açıdan hem de eğitimsel açıdan üst seviyede olduğu, bu grubun daha az sayıda çocuğa sahiptirler (Gelbal, 2008). Bu durum üst SED'deki ailelerin üstün yetenekli öğrencilerin üzerine fazla düşmeleri, daha fazla zaman geçirmesi, kardeş sayısının azlığından dolayı ilgi seviyesinin artmasına ve çocuklarından beklentilerinin daha fazla olmaları öğrencilerin kendini daha az özerk hissetmesine, özerklik ihtiyacını artmasına yol açmış olabilir.

Alt seviyede SED'e sahip öğrencilerde ise genel olarak aile içinde hem ekonomik sıkıntıların artması, ailedeki kardeş sayısının artması ve anne baba eğitim seviyesinin düşmesi durumları gözlenmektedir (Gelbal, 2008). Bu durumda ailenin ilgi, bakım ve desteği azalmakta, yaşamsal ihtiyaç seviyeleri artmaktadır. Alt SED'den gelen ailelerde aile içi iletişim daha azdır, birey kısmen daha serbesttir (Fasick, 1984). Alt SED'den gelen üstün yetenekli öğrenciler yüksek farkındalık, yüksek özgüven (Webb, 1993) gibi üstün yeteneklilik özelliklerinin etkisiyle, aile içi ilgisizlikten, yetersizlikten daha az etkilenerek, daha az özerkliğe ihtiyaç duymuş olabilirler (Kuzgun ve Deryakulu, 2004). Araştırma sonucunda

ortaya çıkan üst SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacı düzeyleri orta SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyaç düzeylerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç üst SED'den gelen öğrencilerin aile içi aşırı ilgi, iletişim gibi sebeplerden dolayı kendini baskı altında hissetmiş olduklarından olabilir. Orta SED'den gelen üstün yetenekli öğrenciler ise ne alt SED'den gelenler kadar ilgi, alaka, sevgiden mahrum ne de üst seviye SED'den gelenler kadar aile içi aşırı ilgiye maruz kalmaktadır. Tüm bunlar kısmen daha olumlu, yeterli imkana ve ilgiye sahip, yeteri kadar aile desteği alabilen üstün yetenekli öğrenciler olmalarını destekleyebilir. Bu durum üst seviye SED'den gelen öğrencilerin özerklik ihtiyacının orta SED'den gelen üstün yetenekli öğrencilerin özerklik ihtiyacından anlamlı düzeyde yüksek çıkmasının sebebi olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bulgular sonucunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir;

1. Üstün yetenekli çocukların varolan potansiyellerini geliştirebilmele-ri için, bireysel ve akademik gelişimlerini etkileyen psikolojik ihtiya-çlarının karşılanmasına yönelik olarak hem evde hem de okulda çeşitli etkinlik ve ortamların düzenlenmesine özen gösterilmelidir.
2. Ülkemizde genel olarak üstün yetenekli çocukların bilişsel gelişimi üzerinde durulmakta ve bu alana daha fazla önem verilmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin potansiyellerinin farkına varma, bütünleşme ve kişisel gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesi için hazırlanan BEP planlarında sadece bilişsel gelişim alanlarına değil duyuşsal ve psikolojik gelişim alanlarına da yer verilmesi önerilmektedir.
3. Ebeveynlere, üstün yetenekli çocukların psikolojik ihtiyaçlarını do-yurulmasına katkı sağlayacak müşavirlik hizmetleri kapsamında eğitim programları düzenlenebilir.
4. Üstün yetenekli çocukların özellikle psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında aile çok büyük öneme sahiptir. Araştırma bulgusuna göre düşük eğitimli ailelerin üstün yetenekli çocuklarının psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında daha fazla sorun yaşandığı tespit edilmiştir. Tanılama sürecinden sonra bu ailelere çocuklarının bu ihtiyaçlarına yönelik olarak önleyici aile eğitim programları düzenlenmesi önerilebilir.

5. Üstün yetenekli lise öğrencileri zamanlarının büyük çoğunluğunu okullarında geçirmektedirler. Üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için destek eğitim çalışması ve bireyselleştirilmiş eğitim imkanların örgün eğitim kurumlarında daha aktif olarak yapılması sağlanmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için rehberlik araştırma merkezi, okul ve BİLSEM üçlüsünde iletişimi ve koordinasyon sağlanarak üstün yetenekli öğrencilere daha fazla katkı sağlanmaları önerilebilir.
6. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerinin büyük rolü olduğu araştırmanın bir diğer bulgusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem okul hem BİLSEM öğretmenlerinin alanında uzman, üstün yetenekli öğrencilerin tüm özelliklerini bilen, iletişim becerisi yüksek, sabırlı vb. özelliklere sahip olması gerekmektedir. Özellikle BİLSEM öğretmenlerinin, bu alanda uzmanlardan oluşturulmuş bir ekip tarafından seçilmesi bu öğrencilerin eğitim öğretimden maksimum düzeyde yararlanmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
7. Okullarda öğretmenlere ve idarecilere alan uzmanları tarafından üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına yönelik çeşitli seminerler ve konferanslar verilmesi üstün yetenekli öğrencilerle ilgili eğitimci farkındalığının artmasına katkı sağlanması umulmaktadır.
8. Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında “cinsiyet” önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem ailelerin hem de öğretmenlerin özellikle üstün yetenekli kız öğrencilere pozitif ayrımcılık yapması önerilebilir.
9. Bu araştırma BİLSEM'lere devam etmekte olan üstün yetenekli lise öğrencileri üzerinde yapılmıştır. İlkokul ve ortaokul düzeyindeki üstün yetenekli öğrenciler ve BİLSEM'lere gidemeyen üstün yetenekli öğrencilerin de psikolojik ihtiyaçlarının araştırılması literatüre ciddi katkılar sağlayacağı önerilebilir.
10. Bu çalışmada üstün yetenekli lise öğrencilerinin cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, sınıf, kardeş sayısı, SED, kişisel gelişime destekçi olan kişiler ve akademik başarıya göre psikolojik ihtiyaçları incelenmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin farklı değişkenlerle ilişkili psikolojik ihtiyaçlarının da incelenmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Adams, J.F. (1995). *Ergenliği Anlamak*. (Çev. A. Dönmez) B. Onur (Ed.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Akarsu, F. (2001). *Üstün Yetenekli Çocuklar, Aileler ve Sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Ataman, A. (2001). *Özel eğitimde önleme sorunları dersi*. Yüksek lisans ders notları, Bolu.
- Bailey, C. L. (2007). *Social and emotional needs of gifted students: What school counselors need to know to most effectively serve this diverse student population*. Paper presented at The 2007 Association for Counselor Education and Supervision Conference.
- Balcı, S. ve Yılmaz, M. (2004). *Babaların Kişilik Özelliklerine Göre Çocuklarına Karşı Olan Davranışlarının İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, Kongre Kitabı. (2006) Cilt:2.205.
- Bayraktar, G.(2011) *Güreş eğitim Merkezlerindeki Güreşçilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının ve Depresyon Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IX (1) 15-23.
- Berlin, J. E. (2009). It's All a Matter of Perspective: Student Perceptions on the Impact of being Labeled Gifted and Talented. *Roeper Review*, 31, 217-223.
- Bossard, J.S., ve Boll, E.(1956) *The Large Family System*. Philadelphia: University of Pcnnsylvania Press .
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Chan, D. W. (2009). *Perfectionism and Goal Orientations Among Chinese Gifted Students in Hong Kong*. *Roeper Review*, 31, 1, 9-17.
- Cohen, L, Manion, L. ve Morrison, K. (1998). *A Guide to Teaching Practice*. Fourth Edition. Routledge, London and New York. 302.
- Cross, T. L. ve Frazier, A. D. (2010). *Guiding the Psychosocial Development of Gifted Students Attending Specialized Residential STEM Schools*. *Roeper Review*, 32, 32-41.
- Curtis, S. (1992). *Promoting health through a developmental analysis of adolescent risk behavior*. *Journal of School Health*, 62(9), 417-420.

- Çelikkaleli, Ö. ve Gündoğdu, M. (2005). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (5), 43-53.
- Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N. ve Çapri, B. (2005). *Lise Öğrencilerinin Bazı Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet, Okul Türü, Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (2), ss. 245- 268.
- Çuhadaroğlu F. (2000). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri*. Katkı Pediatri Dergisi Adölesan Sayısı ;21(6):863-868.
- Davashgil, Ü. (2000). *Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu (ss. 142-148), Ankara.
- Davashgil, Ü. (2004). *Üstün Çocuklar. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (2000). *The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. Psychological Inquiry, 11, 227-268.
- Deci, E.L., Ryan, R.M., Williams, G.C., (1996). *Need satisfaction and the self-regulation of learning*. Learning and Individual Differences, 8 (3), 165-183.
- Fasick, F. A. (1984). *Parents, peers, youth culture and autonomy in adolescence*. Adolescence, 19, 143–157.
- Freeman, J. (2001). *Mentoring gifted pupils: an international view*. Educating Able Children, 5, 6-12.
- Gelbal,S. (2008). *Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin Türkçe başarıları üzerinde etkisi*. Eğitim ve Bilim Dergisi , Cilt 33, Sayı 150.
- Glasser,W. (1999). *Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Gottfried, A.E., Fleming, J., ve Gottfried A. W. (2001). *Continuity of academic intrinsic motivation from childhood through late adolescence: A longitudinal study*. Journal of Educational Psychology, 93(1), 3-13.

- Graham, A. ve Anderson, K. (2008). *"I have to be three steps ahead": Academically Gifted African American Male Students in an Urban High School on the Tension between an Ethnic and Academic Identity*. *Urban Review*, 40, 472-499.
- Haworth, J. G. ve Conrad, C. F. (1995). *Master's education in the United States: A contemporary portrait*. In: P. M. Nerad, R. June, & D. S. Miller (Eds.), *Graduate education in the United States* (Vol. 2, pp. 263–282). New York: Garland.
- Heckert, T.M., Cuneio, G., Hannah, A:P., Adams, P.J., Droste, H.E., Mueller, M.A. ve diğerleri. (2000). *Creation of a New Needs Assessment Questionnaire*. *Journal of Social Behavior Personality*,15(1), 121-136.
- Horn, R. E., (2000). *Teaching Philosophy with Argumentation Maps Newsletter of the American Philosophical Association*, November.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kahrıman, Y. (2005). *Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin yapılan benlik saygılarının ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. C.Ü. , Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9 (1): 24-32.
- Kanlı, E. (2011). *Üstün zekalı ve normal ergenlerin mükemmeliyetçilik, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 33, Sayfa: 103-121.
- Kesici, Ş. (2008). *Yeni psikolojik ihtiyaç değerlendirme ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması: doğrulayıcı faktör analizi sonuçları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20.
- Keskin, H. K. ve Yapıcı, Ş. (2008). *"Başarılı Ve Başarısız Öğrencilerin Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğretmen Ve Veli Görüşleri"*. Kuramsal Eğitimbilim e-dergi, Cilt:1, Sayı:1, 2008, s.20-32.
- Akyol, K. A. ve Salı, G. (2013). *Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(4 Özel sayı), 1377-1398.
- Kuzgun, Y. (1984). *Edwards kişisel tercih envanteri'nin Türkiye' de güvenilirlik ve geçerliliği*.
- Web: <http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1984-17-1-2/69-94.pdf> adresinden alınmıştır.

- Kuzgun, Y. (1987) *Sosyo-Ekonomik Düzey ve Psikolojik İhtiyaçlar*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi , 20:55-68.
- Kuzgun, Y. (1991). *Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi, Aile Yazıları*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Kuzgun, Y. (1995). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (2004). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maslow, A. (2001). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. Çev. Okan Gündüz, Kuraldışı Yayınları, İstanbul.
- Milgram, R. M. (1991). *Counseling gifted and talented children: A Guide for teachers, counselors, and parents*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Nordby, S. M. (2004). *A glossary of gifted education*. Retrieved, June 19, 2011, from <http://members.aol.com/svennord/ed/GiftedGlossary.htm>.
- Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., 8 Moon, S. M. (2002). *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, TX: Prufrock Press.
- Ntoumanis, N., Edmunds, J. and Duda, J.L.(2009). "Understanding the coping process from a self-determination theory perspective". *British Journal of Health Psychology*, 14, pp. 249-260.
- Olszewski-Kubilius, P.; Lee, S.Y.; Thomson, D.(2014). *Family Environment and Social Development in Gifted Students Gifted Child Quarterly*. v58 n3 , 199-216.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2011). "Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri." *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 .
- Özkan, T. ve Lajunen, T. (2005). *Masculinity, femininity, and the Bem sex role inventory*.
- Pawlowski, W. ve Hamilton, G. (2008) <http://www.proyectoideas.jsi.com/Docs/OCC%20Notes%20Feb.%202008.pdf>.
- Reeve, J. ve Sickenius, B. (1994). *Development and validation of a brief measure of the three psychological needs underlying intrinsic motivation: the afs scales*. *Educational and Psychological Measurement*, 54(2), 506-515.

- Rimm, S. (2002). Peer pressures and social acceptance of gifted students. In M.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekalılar: özellikleri tanınmaları ve eğitimleri*. Maya Akademi, Ankara.
- Sak, U. ve Erişti, B. (2012). *Think less-talk more or talk less-think more: A comparison of gifted students' engagement behaviors in regular and gifted science classrooms*. Asia-Pacific Journal of Gifted and Talented Education, 4(1), 1-11.
- Steinberg, L. (1999). *Adolescence (5th ed.)*. Boston: McGraw Hill.
- Steinberg, L. ve Silk, J.S. (2002). *Parenting adolescents*. In: Bornstein MH, editor. *Handbook of parenting: Vol. 1: Children and parenting*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; pp. 103–133.
- Stuart T. ve Beste A. (2008). *Farklı Olduğumu Biliyordum: Üstün Yeteneklileri Anlayabilmek*. (Çev. Armağan Gönenli), Ankara: Kök Yayınları.
- Şahin, D. ve Güvenç, B.G. (1996). *Ergenlerde aile algısı ve benlik algısı [The family perception and the self perceptions of adolescents]*. Turkish Journal of Psychology, 11 (38), 22-32.
- Şencan, B. (2009). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi İle Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tabak, N. (2007). *İlköğretim 1. kademedeki davranış sorunları olan çocukların anne-baba tutumları*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Kocatepe Üniversitesi, 74s., Afyon.
- Tannenbaum, A. J. (2003). *Nature and nurture of giftedness*. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.) *Handbook of gifted education (3rd edition)* (pp. 45-59). Boston: Allyn and Bacon.
- Tomlinson, S. (2008). *Gifted, talented and high ability: selection for education in a one-dimensional world*. Oxford Review of Education, 34, 59-74.
- Tomul, E. (2008). *Türkiye’de ailenin sosyo-ekonomik özelliklerinin eğitime katılım üzerinde görece etkisi*. eurasian journal of educational research, 30, pp, 153-168.
- Webb, G. (1993). *Search strategies for induction by generalization*. Technical ReportTR C93/03 Deakin University School of Computing and Mathematics, 13pp.

- Vallerand, R. J., Gagne, F., Senecal, C. ve Pelletier, L. G. (1994). *A comparison of school intrinsic motivation and perceived competence of gifted and regular students*. *Gifted Child Quarterly*, 38, 172-175.
- Yılmaz, H. (2007). *Sevgili Anne ve Babacığım, Lütfen Bu Kitabı Okur musunuz!*. (27. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yiğit, R. (2012). *Konya İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bir Kısım Değişkenler Bakımından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi . 27 / 2012..
- Yücel, H. A. (1995). *“Ankara Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Dairesi Psikolojik Danışma Servisine Başvuran Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçları”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Vialle, W., Heaven, P. C. L. ve Ciarrochi, J. (2007). *On Being Gifted, but Sad and Misunderstood: Social, emotional, and academic outcomes of gifted students in the Wollongong Youth Study*. *Educational Research & Evaluation*, 13, 569-586.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Doğan, S & Kesici, Ş. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, *OPUS - Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 5(8) s.45-81